

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ФАРҶОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 йилдан нашр этилади
Йилда 6 марта чиқади

1-2020

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Қ.Бозоров	
Андижоннинг суғорилиш тарихига доир мулоҳазалар	81
У.Усаров	
XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошларида Самарқанд вилояти қишлоқ хўжалиги ва ер-сув муносабатлари.....	85
Б.Шодмонов	
Ўзбекистон ёшларга оид давлат сиёсати ва унинг ҳуқуқий асослари ишлаб чиқишининг тарихий босқичлари.....	90

АДАБИЁТШУНОСЛИК

А.Акбаров	
“Кечиккан марҳамат” нинг бадиий ифодаси.....	98
Г.Қосимова	
Мемуар асарда муаллиф услуби ва ифода шакли	102
Б.Абдурахмонова	
Огаҳийнинг “Устина” ғазали матни устида ишлаш	105
В.Қаюмов, Б.Дехқонов	
У.Ҳамдамнинг “Кўнглимдаги дарё” хикоясида дарё образи.....	110
О.Солиева	
Нишотий мухаммасларининг матний-қиёсий таҳлили (II қисм)	114

ТИЛШУНОСЛИК

Р.Сайфуллаева, П.Бобокалонов, Н.Ҳаятова	
Хорижий тилни ўргатишда психонейролингвистик ҳолат ва каноник модели гапларнинг ўрни	119
З.Алимова	
Ўзбек тилига форс-тожик тилидан ўзлашган префикс ва суффикслар хусусида.....	124

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

М.Ахмедова	
Тиббиёт олий ўқув юртлари талабаларида чет тилида касбий-коммуникатив компетенцияни шакллантириш масалалари	128
М.Шокирова, Н.Абдуллаева	
Талабаларнинг чет тилида коммуникатив компетенциясини ривожлантиришнинг фаолиятга асосланган ёндашуви.....	132
У.Хайдарова	
Талабаларнинг ёзма ишларига билдирилган фикр-мулоҳазаларнинг аҳамияти	136

ИЛМИЙ АХБОРОТ

Г.Тиллабаева	
Ўнг томони номаълум бўлган иккинчи тартибли чизикли оддий дифференциал тенгламалар учун чегаравий масала	140
В.Расулов, Р.Расулов, Б.Ахмедов, А.Абдухоликов, У.Раимжонова	
Яримўтказгичларда эффектив гамильтонианнинг нодиagonal матрицавий элементлари ҳақида	143
Х.Муйдинов	
Қорақалпоғистон шароитида қорамол тери ости бўкаларининг турлари ва тарқалиши	147
Б.Усманов, Ш.Умурзакова	
Буғдой навлари сифатининг физик-кимёвий кўрсаткичлари	150
Ф.Юлдашев, Д.Обидова	
Ёшлар камолотида инсонпарварлик ва бағрикенглик тамойилларини юксалтиришнинг муҳим жиҳатлари	153
А.Мамаджанов	
Конституция – давлат ҳуқуқий тизимининг асоси	156
М.Шамсиева	
Ижтимоий ҳимоя инсон тараққиёти индексини белгиловчи асосий мезон сифатида	159

УДК: 10+006.2+10041,100.52

ЁШЛАР КАМОЛОТИДА ИНСОНПАРВАРЛИК ВА БАҒРИКЕНГЛИК ТАМОЙИЛЛАРИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ МУҲИМ ЖИҲАТЛАРИ

ВАЖНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ У МОЛОДЕЖИ ПРИНЦИПОВ ГУМАНИЗМА И ТОЛЕРАНТНОСТИ

IMPORTANT FEATURES ON IMPROVING THE PRINCIPLES OF HUMANITY AND TOLERANCE OF YOUTH

Ф.Юлдашев, Д.Обидова

Аннотация

Мақолада жамиятимизнинг етакчи кучи ҳисобланган ёшларнинг ахлоқи, маданияти, инсонпарварлик фазилятларини ривожлантириш, уларнинг камолотида, мустақил ҳаётларида инсонпарварлик, бағрикенглик ва толерантлик ғояларининг ўрни ва роли ҳақида фикрлар билдирилган.

Аннотация

В статье представлены рассуждения о нравственности, культуре молодежи – ведущей силы общества, о развитии в ней гуманных качеств, о месте и роли идеалов гуманизма и толерантности в самостоятельной жизни подрастающего поколения.

Annotation

This article discusses the role and place of the ideals of humanism, tolerance and tolerance in the development of ethics, culture, humanistic qualities of young people who are the leading forces of our society.

Таянч сўз ва иборалар: барқарорлик, мустақил фикр, шахс, жамият, инсонпарварлик, дунёқараш, бағрикенглик, тараққиёт, маънавий-ахлоқий етуқлик, миллатлараро тотувлик, мураса, фидойилик, меҳнатсеварлик.

Ключевые слова и выражения: устойчивость, самостоятельное мышление, личность, общество, гуманизм, мировоззрение, толерантность развитие, духовно-нравственная зрелость, межнациональное согласие, компромисс, самоотверженность, трудолюбие.

Keywords and expressions: stability, independent thinking, personality, society, humanism, worldview, tolerance, progress, spiritual and moral maturity, interethnic harmony, compromise, dedication, diligence.

Давлатимизда йигирма саккиз йил ичида барча соҳаларда олиб борилаётган ислохотлар ҳалқимиз тинчлигини, осойишталигини таъминлаш, ижтимоий-маънавий ҳаётини яхшилашга қаратилиб, миллий қадриятларга ҳурмат, она-Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғуларини янада мустаҳкамлаш, жамиятда ўсиб келаётган ёш авлоднинг мустақил фаолиятида бағрикенглик муҳитини яратиш, мамлакатимизда ҳукм сураётган миллатлар ва фуқаролар тотувлигини асраб-авайлашга катта эътибор бериб келинмоқда. Бугунги кунда бутун дунёда миллатлар ва ҳалқларнинг ўзаро ҳамжиҳатлиги, тотувлигини янада мустаҳкамлаш долзарб аҳамиятга эга. Жамиятда барқарорлик ҳукм сурса, миллатлар бағрикенглиги шаклланади. Бағрикенглик тамойили давлатимиз мафқурасининг асосий ғояларидан бири сифатида мамлакатимизда яшаб келаётган, турли диний эътиқодга эга бўлган ёшларни олижаноб ғоя ва ниятлар йўлида

бирлаштириб, уларни ўзаро ҳамкор, ҳамжиҳат бўлиб ҳаёт кечиришларида катта роль ўйнайди.

Юртимизда бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлашга эътибор ўсиб бормоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев: “Жамиятимизда ҳукм сураётган ўзаро дўстлик ва ҳамжиҳатликни янада ривожлантириш, қайси миллат, дин ва эътиқодга мансублигидан қатъий назар, барча фуқаролар учун тенг ҳуқуқларни таъминлаш эътиборимиз марказида бўлади. Уларнинг ўртасида нифоқ соладиган экстремистик ва радикал ғояларни тарқатишга Ўзбекистонда мутлақо йўл қўйилмайди”[1], деб таъкидлади. Инсондаги ватанпарварлик, фидойилик, меҳнатсеварлик хислатлари, комил инсонга хос бўлган бошқа хусусиятларнинг қарор топиши унинг шахс сифатида шаклланиши жараёни билан бир вақтда кечса, бу

Ф.Юлдашев – ФарДУ фалсафа кафедраси ўқитувчиси.

Д.Обидова – Термиз шаҳар 13-умумтаълим мактаби информатика фани ўқитувчиси.

сифатлар унинг учун доимий қадриятга айланади. Бунда ёшларнинг қалбига билим ёки тарбия билан, миллий ғоя тушунчасини ҳам сингдириш зарурияти сезилади. Давлатимизда юритилаётган тинчликпарвар сиёсат туфайли жамиятда барқарорлик ва миллатлараро тотувликни таъминлашга эришилмоқда. Республикамиз раҳбари Ш.Мирзиёевнинг Республика байналминал маданият марказининг ташкил этилганлигининг 25 йиллиги муносабати билан мамлакатимизни ривожлантиришга, унинг бағрикенглик, маънавий ва инсонпарварлик асосларини мустаҳкамлашга ҳисса қўшган миллий маданий марказларнинг бир гуруҳ фаолларини мукофотлаш тўғрисидаги фармони (2017 йил 24 январь) ҳам жамиятдаги турли миллатларнинг ўзаро дўстлик ва ҳамжиҳатлигини таъминлашга қаратилган. Таъкидлаш керакки, улуғ алломаларимиз ўзларининг диний бағрикенглик, муросасозлик, турли динларга эътиқод қилувчи шахсларни ўзаро ҳурмат-эҳтиром ғоялари билан бир неча асрлар давомида халқимизни инсонпарварлик, тинчликсеварлик, ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик руҳида тарбиялашга даъват этиб келган. Шундай экан, буюк алломаларнинг маънавий меросидан озуқа олиш билан ёшларимизни тарбиялаш, уларга инсонпарварлик фалсафасини тушунтириш муҳим аҳамиятга эга. Бугун дунёда бўлаётган миллатлар ўртасидаги низолар, қонли урушлар, турли вайронагарчиликлар жамиятда бағрикенглик муҳитининг бузилиши оқибатида келиб чиқмоқда. Инсонларнинг бошига оғир кулфат ва мусибатларни, кўплаб ёшларнинг маънавий ҳаётини сақлаш, миллатчилик, диний айирмачилик, бошқа миллатларни менсимаслик каби салбий оқибатларнинг олдини олиш зарур. Асосий қонунимизда ҳам бундай ҳолатлар кескин қораланиб, давлат ва дин муносабатлари масаласига тааллуқли асосий бандлари ривожланган жамиятларнинг ҳуқуқий меъёрларига мос келади. Конституциянинг 18, 31, 61 – моддалари ҳамда “Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида” ги қонуннинг ҳар бир инсоннинг хоҳлаган динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқини таъминловчи, диний қарашларни мажбуран сингдиришни

тақиқловчи бандлари миллий, ирқий ва диний келиб чиқишидан қатъий назар, жамиятимиз ёшлари ўртасидаги тотувликни ҳаётга татбиқ этиш учун ишончли асос бўлиб хизмат қилади[2,12-13]. Кўп миллатли мамлакатда турли миллатлар манфаатларини уйғунлаштириш, улар орасида тотувликни таъминлаш миллий давлатчилик тафаккурини шакллантиришнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланади. Бугунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан юртимизда инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш борасида олиб борилаётган кенг кўламли ислохотлар жараёнида миллатлар ва диний конфессиялараро ҳамжиҳатлик, аҳиллик ва бағрикенглик тамойиллари янада мустаҳкамланмоқда. Халқимизга хос бўлган бағрикенглик биз учун анъанавий аҳамиятга эга бўлган миллий хислатларимиздан бири бўлиб, Ватанимизда турли миллатларга хос бўлган қадриятларни асраб-авайлашга, барча фуқароларга ўз эътиқодини амалга ошириш учун зарур шароитларни яратиб беришга, миллатлараро ҳамжиҳатликни янада мустаҳкамлашга, улар ўртасида қадимий муштарак анъаналарни ривожлантиришга мустаҳкам замин яратилган.

Жамият ва давлат тараққиётида миллатлар манфаатларини мутаносиблигининг таъминлашга эътибор бериш, миллатлараро муносабатлар замирида шаклланаётган барқарорлик ва бағрикенглик тушунчаларининг ижтимоий мақомига эътибор қаратиш ҳозирги босқичда долзарб аҳамият касб этади. Барқарорлик ўзига хос комплекс системали жиҳатларни ўзида мужассамлаштирувчи тушунча бўлиб, унинг бағрикенглик тушунчаси билан бевосита, тўғридан-тўғри алоқаси мавжуддир. Чунки, миллатлараро бағрикенглик турли миллатлар орасидаги муносабатларни янги босқичга кўтариб, шу асосда уларнинг ўзаро алоқалари ва имкониятларини рўёбга чиқариш учун кенг йўл очади. Айни пайтда бу тушунча миллий ва умуминсоний қадриятлар орасидаги диалектик муносабатни чуқурлаштириб, халқни халқ ва миллатни миллат этишга хизмат қилиши объектив жараёндир.

Муҳим сиёсий ҳужжат ҳисобланган Ҳаракатлар стратегияси - олиб борилаётган ислохотлар самарадорлигини тубдан

ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама ва жадал ривожланишини таъминлаш учун шароитлар яратиш, мамлакатни модернизациялаш ва ҳаётнинг барча соҳаларини эркинлаштиришдан иборат бўлиб, бешинчи йўналиш “хавфсизлик миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш, чуқур ўйланган ўзаро манфаатли ва амалий руҳдаги ташқи сиёсат юритиш”, деб номланади. Унда миллатлараро муносабатлар соҳасидаги сиёсатнинг устувор йўналишлари назарда тутилган [3,36-37]. Миллатлараро муносабатларда уларнинг умумий манфаатлари билан бирга ўз қадриятлари ҳам борлигини эътиборга олиш муҳимдир. Кўп миллатли давлатларда миллатлар манфаатларининг бирлигини таъминлаш учун жамиятда барчага маъқул келадиган умумий қадрият ва мезонларни шакллантириш лозим. Миллатларнинг ўзига хос анъаналарини, урф-одатларини, қадриятларини ва манфаатларини бирдек ҳимоя қиладиган ва уларнинг ривожланиши учун шарт-шароит яратиш берадиган демократик ҳуқуқий мезонларни яратиш мақсадга мувофиқдир. Миллатлар манфаатларининг бирлиги миллий давлатчилик тафаккурини

шакллантиришнинг муҳим омили бўлиб, ҳар бир муайян миллат вакили яшаётган Ватанининг ягоналигини, ягона давлат ҳимоясида турганлигини англаб етади, фуқаролар онгида шаклланган миллий давлатчилик тафаккури барқарор тараққиётни таъминлайди.

Хулоса қилиб айтганда, бугунги мураккаб вазиятда мамлакатимизда турли миллат ва динга мансуб ёшлар ўртасида дўстлик ва ҳамжиҳатликни янада мустаҳкамлаш масаласи кун тартибида алоҳида ўрин эгаллайди. Миллатлараро муносабатлардаги инсонийлик ва бағрикенглик тамойили умуминсоний қадриятларни эъзозлаш, бутун дунё миқёсидаги барқарорликни таъминлашга ҳам катта хисса кўшади. Миллатлар манфаатининг бирлиги эртанги кунга ишонч, истиқлол ва миллат истиқболига дахлдор масала бўлиб, жамиятимиз ёшлари ўртасида тотувлик ва бағрикенглик тамойилларини янада мустаҳкамлаш, миллатлараро ҳамжиҳатлик ғояларини тарғиб этиш, жамиятда ижтимоий-маънавий юксалишнинг равнақ этиши учун кўмак бўлади.

Адабиётлар:

1. “Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз”. Ш.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Президентининг лавозимига киришиш тантанали маросимдаги нутқи. //“Халқ сўзи”газ., 2016 йил 15-декабрь.
2. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси –Т.: “Ўзбекистон”, 2017.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги фармони. –Т.: “Адолат”, 2017.

(Тақризчи: Т.Абдуллаев – фалсафа фанлари доктори, профессор)